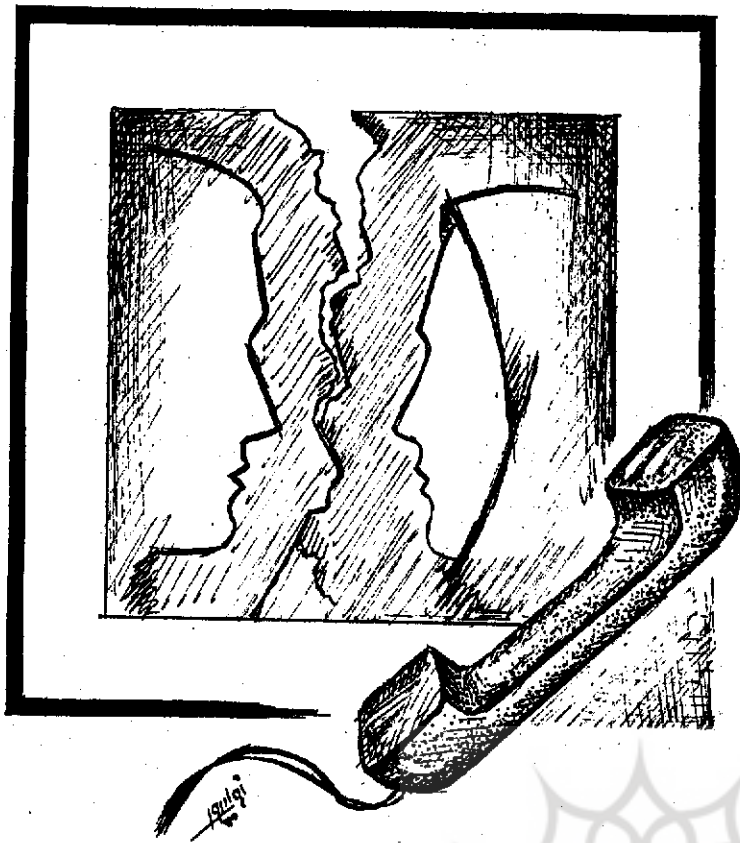

مزاحمت تلفنی و تأثیر آن در تضییع حقوق اشخاص

■ احسان اعظمی

آوردن خسارتهای مادی و معنوی به دیگران، از تبعات آن است.

مزاحم و انگیزه‌های ایجاد مزاحمت:

همان‌طور که در تعریف مزاحمت تلفنی گذشت، به رغم اینکه تلفن یک وسیله و ابزار سریع و آسان برای اطلاع‌رسانی بین افراد مختلف جامعه می‌باشد، اما متأسفانه گاهی صرف نظر از اختلالات خطی با بی‌مهری بعضی از مردم مواجه می‌شود و ممکن است به دو صورت عمدی و غیرعمدی صورت پذیرد، در مواردی مزاحمت تلفنی به صورت عمدی روی می‌دهد، ممکن است مزاحم نسبت به صاحب امتیاز (تلفن) مغرض بوده و یا شخص منحرفی که از تربیت اخلاقی سالم بی‌بهره باشد، برای مثال، شخصی از این وسیله ارتباطی جهت ارعاب دیگران استفاده نماید... و اما در این

اهمیت ارتباطات در جهان امروز، پس از تشریح مختصر راجع به اهمیت آن، به بررسی پدیده "مزاحمت تلفنی" و تأثیر آن در تضییع حقوق اشخاص می‌پردازیم.

مزاحمت تلفنی:

در تعریف، عبارت از عوامل و ابزارهایی است که موجب اخلال و عدم استفاده صحیح و بهینه از وسیله ارتباطی خاصی به نام تلفن می‌گردد، که البته در ذیل، به جنبه‌های مختلف آن پرداخته می‌شود.

حقوق اشخاص:

هدف از «قید حقوق اشخاص» در عنوان مقاله اینست که مزاحمت تلفنی ممکن است موجب تضییع حقوق ناشی از استفاده تلفن از طرف اشخاص حقیقی (انسانها) و اشخاص حقوقی (مؤسسات دولتی و غیر دولتی، شرکتهای تجارتي و...) بشود که معمولاً سلب آسایش و وارد

در عصر حاضر با توجه به توسعه فراگیر و چشمگیر علوم و تکنولوژی و تأثیر آن در ساختار زندگی بشر، تحولات عظیمی در امور اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و... در اکثر کشورهای جهان ایجاد گردیده، از جمله آنها توسعه دایره "ارتباطات" می‌باشد چنانچه ارتباط مردم جهان را طوری به هم نزدیک کرده است که دیگر بسان ادوار گذشته، از اوضاع و احوال کشور خویش و دیگر کشورهای جهان بی‌اطلاع نمی‌مانند زیرا با بهره‌مند شدن از وسایل مختلف ارتباطی از قبیل مطبوعات، رادیو، تلویزیون، تلفن و... با هر نقطه از جهان که بخواهند می‌توانند ارتباط برقرار کنند. بدین جهت وسایل ارتباطی در دنیای امروز از اهمیت قابل توجهی برخوردارند و بر همین اساس، قرن حاضر "قرن ارتباطات" لقب گرفته است. به دلیل

باب که مزاحمت تلفنی غیر عمدی چگونه ممکن است صورت پذیرد، می توان به عدم آگاهی بعضی افراد به فرهنگ ارتباطات و مخابرات و استفاده نادرست از آن اشاره کرد که موجبات مزاحمت را برای دیگران فراهم می آورد. مثلاً با توجه به تحقیقات به عمل آمده از مراکز مخابراتی و دادگستری، این نتیجه حاصل می شود که متأسفانه بیشتر این نوع مزاحمتها به جهت استفاده نادرست کودکان و نوجوانان از این وسیله به وجود می آید.

در واقع ایجاد مزاحمت ناشی از فعل شخص مزاحم، ذاتاً یک عمل قبیح و جرم محسوب می شود. مزاحمت تلفنی یک نابهنجاری اجتماعی بوده و در مقابل ارزشها قرار می گیرد و ناشی از فعل مثبت مرتکب می باشد؛ یعنی انجام عمل مطرح است و نه ترک عمل؛ و به همین دلیل، عنوان جزایی خاص دارد.

شیوه برخورد قانونی با پدیده مزاحمت تلفنی:

اصولاً جرایم را می توان به ارتکاب مجموعه اعمالی منسوب نمود که ممنوعه تلقی می گردند و عواقب سوء و مخربی را چه برای خود مجرم و چه برای مجنی علیه در بر داشته باشند. قانونگذار در ماده (۲) قانون مجازات اسلامی در تعریف جرم می گوید: «هر فعل یا ترک فعلی که در قانون برای آن مجازات پیش بینی شده باشد، جرم محسوب می شود» به طور کلی در تحقق هر جرمی، باید ارکان و عناصر تشکیل دهنده آن جرم موجود باشند تا به عمل یا ترک عمل مرتکب از نظر قانون «جرم» اطلاق گردیده و برابر قانون نیز، فاعل آن مجازات شود. ارکان تشکیل دهنده

هر جرم می تواند «معنوی»، «مادی» یا «قانونی» باشد.

۱- رکن معنوی: در مجموع این رکن به قصد و نیت فاعل جرم، باز می گردد از این

تلفن یک وسیله و ابزار سریع و آسان برای اطلاع رسانی بین افراد مختلف جامعه می باشد، اما متأسفانه گاهی صرف نظر از اختلالات خطی بسیاری بهری بعضی از مردم مواجه می شود و ممکن است به دو صورت عمدی و غیرعمدی صورت پذیرد

نظر، عمدی یا غیرعمدی بودن جرم بررسی می شود. مزاحمت تلفنی را می توان جزو جرایم عمدی دانست. در جرایم عمدی، سوء نیت مرتکب در ارتکاب

قانونگذار مزاحمت تلفنی را در زمره جرایم منافی عفت و اخلاق عمومی جامعه قلمداد کرده است

جرایم باید احراز گردد. بنابراین، اگر کسی به قصد ایجاد هر نوع مزاحمتی برای دیگران، از تلفن استفاده کند؛ در این صورت سوء نیت وی امری محرز تلقی گردیده و قابل تعقیب و مجازات خواهد شد.

۲) رکن مادی: معمولاً در ارتکاب هر جرمی بسته به نوع و کیفیت آن جرم، مرتکب، نیازمند یکسری ابزار و وسایلی

می باشد که بتواند در تسهیل تحقق جرم نقش بسزایی را ایفاء نماید. بدیهی است که مهمترین ابزار مورد نیاز فاعل جرم درخصوص ایجاد مزاحمت تلفنی، دستگاه تلفن اعم از عمومی یا خصوصی باشد که البته امروزه تلفن همراه نیز بر قلمرو و گستردگی وقوع این نوع جرم افزوده است

۳) رکن قانونی: با توجه به اصل قانونی بودن جرایم و مجازاتها و آنچه که از تعریف جرم در ماده (۲) قانون مجازات اسلامی گذشت، در صورتی می توان فعل یا ترک فعلی را جرم تلقی نمود که قانونگذار تعریفی از آن ارائه داده و برای آن کیفری نیز تعیین کرده باشد. به طوری که ماده (۶۴۱) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ نیز که درخصوص ایجاد مزاحمت ناشی از استفاده نامشروع از تلفن آمده است، در واقع تبیین همین قضیه است.

ماده «۶۴۱» قانون مجازات اسلامی در برخورد با مزاحم تلفنی:

آنچه ظاهر آن به نظر می رسد، این است که قانونگذار در امر مجازات مزاحم تلفنی، فقط به ماده (۶۴۱) ق.م.ا. بسنده کرده و مرتکبین چنین جرمی را مشمول مجازات همین ماده قرار داده است. به طوری که «هرگاه کسی به وسیله تلفن یا دستگاههای مخابراتی دیگر برای اشخاص ایجاد مزاحمت کند، علاوه بر اجرای مقررات خاص شرکت مخابرات، مرتکب به حبس از یک تا شش ماه محکوم خواهد شد.»

با توجه به تقسیم بندی مختلفی که از انواع جرایم به عمل آمده است، قانونگذار

ارتشاه ، ربا و کلاهبرداری

ماده ۵۸۸- هر یک از داوران و ممیزان و کارشناسان اعم از این که توسط دادگاه معین شده باشد یا توسط طرفین، چنانچه در مقابل احدی وجه یا مال بیه نفع یکی از طرفین اظهار نظر یا اتخاذ تصمیم نماید به حبس از شش ماه تا دو سال یا مجازات نقدی از سه تا دوازده میلیون ریال محکوم و آنچه گرفته است به عنوان مجازات مودی به نفع دولت ضبط خواهد شد.

ماده ۵۸۹- در صورتی که حکام محاکم به واسطه ارتشاء حکم به مجازاتی اشد از مجازات مقرر در قانون داده باشند علاوه بر مجازات ارتشاء حسب مورد به مجازات مقدار رائدی که مورد حکم واقع شده محکوم خواهند شد.

ماده ۵۹۰- اگر رشوه به صورت وجه نقد نباشد بلکه مالی بلاعرض یا به مقدار فاحش ارزاتر از قیمت معمولی یا ظاهراً به قیمت معمولی و واقعاً به مقدار فاحشی کمتر از قیمت به مستخدمین دولتی اعم از قضائی و اداری بطور مستقیم یا غیر مستقیم منتقل شود یا برای همان مقاصد مالی به مقدار فاحشی گرانتر از قیمت از مستخدمین یا مأمورین مستقیم یا غیر مستقیم خریداری گردد، مستخدمین و مأمورین مزبور مرتشی و طرف معامله رایش محسوب می شود.

ماده ۵۹۱- هرگاه ثابت شود که رایشی برای حفظ حقوقی حقه خود یا جبار از دادن وجه یا مسالی بوده تعقیب کیفری ندارد و

تلفنی صورت گیرد؛ از قبیل ایجاد رعب و وحشت برای مخاطب، انحرافات اخلاقی مثلاً قطع معاملات تجاری که توسط شخص مزاحم صورت می گیرد و خود را تاجر اصلی قلمداد می کند و... همگی می توانند از جمله نمونه ها، اهداف و مقاصد یک شخص مزاحم تلقی شوند و بدین وسیله موجبات تضییع حقوق دیگران را از طریق تلفن فراهم آورند. در این صورت، مرتکب مطابق ماده مزبور، به مجازات حبس از یک تا شش ماه محکوم خواهد شد.

مقررات خاص شرکت مخابرات

قسمت اخیر ماده (۶۴۱) ق.م.ا صرفاً به قید عنوان «مقررات خاص شرکت مخابرات» پرداخته است و بی آنکه به جزئیات مقررات خاص شرکت مخابرات اشاره ای کرده باشد، به همین مقدار اکتفا کرده است. در این خصوص، در اصلاحیه تبصره ۲ ماده ۱۴ قانون تأسیس شرکت مخابرات ایران، آمده است: (۱)

« هرکس وسیله مخابراتی در اختیار خود را، وسیله مزاحمت دیگری قرار دهد یا با عمد و سوء نیت ارتباط دیگری را مختل کند، برای بار اول پس از کشف ارتباط تلفن او به مدت یک هفته همراه با اخطار کتبی قطع، و تجدید ارتباط مستلزم پرداخت هزینه های مربوطه خواهد بود. برای بار دوم پس از کشف، ارتباط تلفنی او به مدت سه ماه با اخطار کتبی قطع و تجدید ارتباط مستلزم تقاضای مشترک و پرداخت هزینه های مربوطه خواهد بود و برای بار سوم، شرکت، ارتباط تلفنی وی را به طور دائم قطع و اقدام به جمع آوری منصوبات تلفن نموده و ودیعه مربوط به مشترک را

مزاحمت تلفنی را در زمره جرایم منافی عفت و اخلاق عمومی جامعه قلمداد کرده است. به موجب این ماده، منظور از «کسی» شامل کلیه افراد جامعه می شود، اعم از اینکه مسلمان باشد یا غیر مسلمان اهل مذهب تشیع باشد یا پیرو مذهب تسنن؛ یا نظامی باشد یا غیر نظامی؛ در هر صورت، هیچ کس از دایره شمول این ماده خارج نیست.

هدف از قید کلمه «تلفن» در ماده مزبور را از جهت انتفاع، می توان اعم از تلفن شخصی و تلفن همگانی تلقی کرد و منظور از به کارگیری «دستگاههای مخابراتی دیگر» را می توان همان دستگاه بی سیم یا تلفن همراه دانست که اخیراً ناشی از توسعه امور مخابراتی و گردش چرخه صنعت و تکنولوژی روی کار آمده و در عرصه تجارت داخلی و بین المللی نیز نقش بسزایی را ایفا می نماید.

استفاده مقنن از لفظ «اشخاص» در ماده مورد نظر، می تواند بدین سبب باشد که ایجاد مزاحمت همچنانکه گذشت هم در رابطه با اشخاص حقیقی (افراد) و هم در رابطه با شخص حقوقی (مؤسسات دولتی و غیر دولتی، شرکتهای تجاری و...) انجام می پذیرد که در واقع اموری منافی عفت عمومی و ضد اخلاق اجتماعی، محسوب می شود و اما منظور مقنن از قید عبارت «ایجاد مزاحمت» در ماده مزبور، مزاحمتی است که شامل همه ارکان تشکیل دهنده جرم بشود. نیز با توجه به اینکه مسأله مزاحمت از جنبه جزایی برخوردار است، پس مرتکب باید دارای سوء نیت بوده و این عمل نیز بالمباشره (بعضاً با کمک و همدستی دیگری) از طرف شخص مزاحم

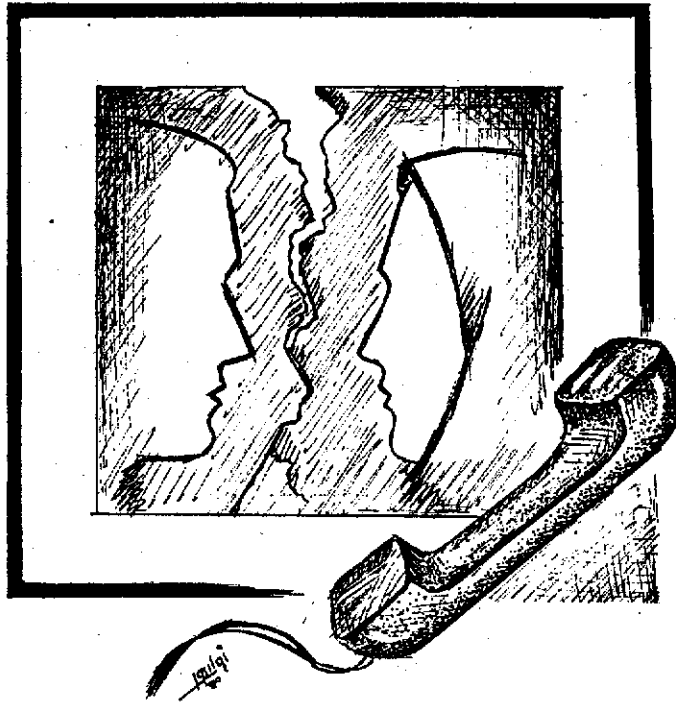
پس از تسویه حساب مسترد خواهد نمود.»

همچنانکه در ماده (۶۴۱) ق.م.ا نیز اشاره شده است، شرکت مخابرات هم مقررات خاصی را برای مبارزه با مزاحمین تلفنی وضع کرده که با توجه به مراحل ایجاد مزاحمت توسط مزاحم و تکرار آن، مجازاتی به مقتضای همان مرحله برای مجرم در نظر گرفته است همچنانکه از نظر خوانندگان محترم نیز گذشت.

نحوه تعقیب مزاحم تلفنی از طریق شرکت مخابرات:

در باره نحوه تعقیب و کشف مزاحمت تلفنی، ماده (۴۹) آیین نامه تقاضا و اشتراک تلفن مقرر می دارد که: «در صورت ایجاد مزاحمت تلفنی شاکی (مشترک یا استفاده کننده) می تواند شکایت خود را در تهران به دفتر بازرسی یا ناحیه تلفنی مربوطه و در شهرستانها به اداره مخابرات محل تسلیم نماید.»

مطابق ماده فوق، شاکی (مشترک یا استفاده کننده) با قید «می تواند» که در ماده مزبور آمده است، مخیر است تا نسبت به کشف مزاحم تلفنی خویش از طریق مسؤولان شرکت مخابرات اقدام نماید و طرح دعوی در این خصوص نیز از جانب وی، بدون هیچ گونه اجباری صورت می پذیرد، به طوری که می تواند پس از شکایت نسبت به استرداد شکوائیه خود از مخابرات اقدام نماید. بنابراین، ایجاد مزاحمت تلفنی از جمله جرایم قابل

(شاکلی) و ارایه آن، مطابق ماده (۴۹) آیین نامه تقاضا و اشتراک تلفن - در تهران به دفتر بازرسی یا ناحیه تلفنی مربوطه و در شهرستانها به اداره مخابرات محل - هریک از مقامات یاد شده طبق مقررات نسبت به رفع مزاحمت شخص ناشناس اقدام می نمایند.

در خصوص مجازات مزاحمین تلفنی مطابق اصلحیه تبصره ۲ ماده (۱۴) قانون تأسیس شرکت

مخابرات ایران، از طریق اداره مخابرات عمل خواهد شد و یا اینکه طبق ماده (۶۴۱) ق.م.ا از طریق مراجع ذیصلاح دادگستری پس از بررسی نسبت به مجازات مرتکب اقدام می شود.

و اما در این خصوص که آیا می توان مشخصات مزاحم را اعلام نمود، ماده (۵۲) آیین نامه تقاضا و اشتراک تلفن مقرر می دارد «اعلام مشخصات مزاحم اکیداً ممنوع است، مگر به درخواست کتبی مقامات قضائی یا اطلاعاتی که در این صورت، مشخصات تلفن مستقیماً در اختیار مقامات مزبور قرار داده خواهد شد.»

مروری بر چند ماده از قانون مجازات

اسلامی در زمینه تلفن و سیستم:

در ماده (۱) قانون مجازات، راجع به اخلال کنندگان در تأسیسات آب، برق، گاز و مخابرات کشور آمده است: «هر کس به منظور اخلال در نظم و امنیت عمومی در تأسیسات فنی آب و برق و گاز

گذشت بوده و در صورت عدم پیگیری و یا گذشت شاکی خصوصی، قابل تعقیب تلقی نمی شود. اما شکایت مزبور معمولاً طی فرم درخواستی مبنی بر کشف مزاحمت تلفنی از طرف صاحب امتیاز یا استفاده کننده از تلفن، به صورت متن ذیل قابل طرح است. نمونه این فرم در مراکز مخابراتی کشور موجود است که در صورت تقاضای متقاضی تکمیل و بررسی می شود.

مرکز تلفن	.....
ایستگاه	صاحب امتیاز
تلفن شماره	استفاده کننده
تاریخ	به اطلاع می رسانم از
فرد یا افرادی در ساعت	تاکون طی تماس تلفنی
مزاحمت قرار گرفته ام. لذا خواهشمند	مورد
است نسبت به کشف شماره تلفن مزاحم	
شماره	اقدام لازم را معمول
فرمایید.	امضاء
	تاریخ

پس از تکمیل فرم مزبور توسط

و مخابرات دولتی و وسایل و متعلقات آنها اعم از سد و کانال و انشعاب لوله کشی و دستگاههای تولید و توزیع انتقال آنها و همچنین دستگاههای مخابراتی و ارتباطات مملکتی از قبیل تلفن و تلگراف و رادیو و تلویزیون و مکرروییو و وسایل مربوط که به هزینه دولت یا با سرمایه مشترک دولت و بخش خصوصی یا از طرف بخش خصوصی به منظور استفاده عمومی ایجاد شده، مرتکب تخریب یا ایجاد حریق یا از کار انداختن و یا هرنوع خرابکاری دیگر بشود، به حبس جنایی درجه یک، از سه تا ده سال محکوم می شود و چنانچه مرتکب از کارکنان سازمانهای مذکور باشد، به حداکثر مجازات مقرر محکوم خواهد شد. در صورتی که اقدامات مذکور منتهی به مرگ شخص یا اشخاص شود، مجازات مرتکب اعدام خواهد بود.

ماده (۵۸۲) قانون مجازات اسلامی مقرر می دارد:

«هریک از مستخدمین و مأمورین دولتی، مراسلات یا مخابرات یا مکالمات تلفنی اشخاص را در غیر مواردی که قانون اجازه داده حسب مورد مفتوح یا توقیف یا معدوم یا بازرسی یا ضبط یا استراق سمع نماید یا بدون اجازه صاحبان، آنها را افشا نماید؛ به حبس از یک تا سه سال و یا جزای نقدی از شش تا هیجده میلیون ریال محکوم خواهد شد.»

همچنانکه گذشت ماده (۶۴۱) قانون مجازات اسلامی، در خصوص ایجاد مزاحمت تلفنی مقرر می دارد: «هرگاه کسی به وسیله تلفن یا دستگاههای مخابراتی دیگر برای اشخاص ایجاد مزاحمت نماید، علاوه بر اجرای مقررات خاص

شرکت مخابرات، مرتکب به حبس از یک تا شش ماه محکوم خواهد شد.»

قانون مجازات اسلامی، در خصوص مجازات کسی که بدون پرداخت حق انشعاب و اخذ انشعاب... و تلفن مبادرت به استفاده غیر مجاز از... و تلفن نماید، فعل ارتكابی شخص را سرقت و ربودن مال غیر، محسوب نموده و در ماده (۶۶۰) چنین مقرر می دارد:

«هرکس بدون پرداخت حق انشعاب و اخذ انشعاب آب و برق و گاز و تلفن، مبادرت به استفاده غیر مجاز از آب و برق و تلفن و گاز نماید، علاوه بر جبران خسارات وارده، به تحمل تا سه سال حبس محکوم خواهد شد.»

در پایان به نظر می رسد که یادآوری این نکته ضروری باشد که با توجه به مبتلا به بودن موضوع مورد بحث در جامعه امروزی، بهتر است مجازاتهای پیش بینی شده در قانون مجازات اسلامی و مجموعه مقررات خاص شرکت مخابرات، بار دیگر مورد بازبینی قرار گرفته و بر قوت و شدت مجازات افزوده گردد تا بلکه از گسترش دامنه و شیوع این گونه جرایم کاسته شود و مردم نیز بیش از پیش از آسایش و امنیت ارتباطات تلفنی بهره مند گردیده و با سالمترین روشها مطلوبترین نتایج اجتماعی حاصل آید.

پی نوشتها:

- اصلاحیه تبصره ۲ ماده ۱۴ قانون تأسیس شرکت مخابرات ایران مصوب سال ۱۳۶۶ مجلس شورای اسلامی
- آیین نامه تقاضا و اشتراک تلفن مصوب سال ۱۳۶۶ مجلس شورای اسلامی
- قانون مجازات اخلال کنندگان در تأسیسات آب و برق و گاز و مخابرات کشور مصوب سال ۱۳۵۱

وجه یا مالی که داده به او مسترد می گردد. ماده ۵۹۳- هرکس عاملاً و عامداً برای اقدام به امری یا امتناع از انجام امری که از وظایف اشخاص مذکور در ماده (۳) قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷/۹/۱۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام می باشد وجه یا مالی یا سند پرداخت وجه یا تسلیم مالی را مستقیم یا غیر مستقیم بدهد در حکم راشی است و بعنوان مجازات علاوه بر ضبط مال، ناشی از ارتشاء به حبس از ششماه تا سه سال و یا تا (۷۴) ضربه شلاق محکوم می شود.

تبصره - در صورتیکه رشوه دهنده برای پرداخت رشوه مضطر بوده و یا پرداخت آنرا گزارش دهد یا شکایت نماید از مجازات حبس مزبور معاف خواهد بود و مال به وی مسترد می گردد.

ماده ۵۹۳- هرکس عالماً و عامداً موجبات تحقق جرم ارتشاء از قبیل مذاکره، جلب موافقت یا وصول و ایصال وجه یا مال یا سند پرداخت وجه را فراهم نماید به مجازات راشی بر حسب مورد محکوم می شود.

ماده ۵۹۴- مجازات شروع بعمل ارتشاء در هر مورد حداقل مجازات مقرر در آن مورد است.

ماده ۵۹۵- هر نوع توافق بین دو یا چند نفر تحت هر قیودی از قبیل بیع، قرض، صلح و امثال آن جنسی را با شرط اضافه یا همان جنس مکمل و موزون معامله نماید و یا رأی بر مبلغ پرداختی، دریافت نماید یا مستحسوب و جرم شناخته می شود.